

ASB

SPECIÁL

■ ARCHITEKTÚRA
■ STAVEBNÍCTVO
■ BIZNIS

2010 | XVII. ROČNÍK | CENA 2,60 €

WWW.ASB.SK

MATERIÁLY V ARCHITEKTÚRE

ARCHDAYS 2010

KRZYSTOF INGARDEN

PASÍVNY DOM ST. KOLOMAN

DOMY S NULOVOU SPOTREBOU

PREHLAD TRHU S MATERIÁLMI

KOMPOZITNÉ MATERIÁLY

9 771335 1123009 13

JAGA

Pavilón Wyspiański 2000, Krakov

Foto: Krzysztof Ingarden

Krzysztof Ingarden: Experimentovanie s materiálmi je dobrodružstvo

Spočiatku vychádzal z fenomenologickej filozofie svojho starého otca Romana Ingardena a sústredil sa najmä na funkciu reprezentácie. Postupne sa snažil o jednoduchosť svojich projektov a vychádzal z presvedčenia, že umelecké dielo má mať syntetický a usporiadaný ráz. Dobrá architektúra je podľa neho vytvorená s originálnym nápadom, ale zároveň jej nechýba humor, abstrakcia a rešpektuje formy miestnej a priestorovej tradície. Poľský architekt Krzysztof Ingarden bol v máji hosťom festivalu ARCHDAYS 2010, ktorý organizovalo združenie Design Slovakia v spolupráci s Fakultou architektúry STU v Bratislave.

Ateliér vediete spolu s architektom s Jackom Ewým. Odkedy spolupracujete a ako vyzerá generačná skladba vášho ateliéru?

S Jackom Ewým sme dobrí priatelia už od čias našich štúdií na fakulte architektúry v Krakove pred tridsiatimi rokmi. Naš prvý ateliér (JET ateliér) vznikol v roku 1990, keď sme vyhrali prvú architektonickú súťaž s návrhom na hotel v Krakove. V roku 1999 sa tento ateliér pretransformoval na dnešný Ingarden & Ewý Architects. Zameriavali sme sa najmä na verejné budovy z oblasti kultúry, čo bola vzhľadom na

profiláciu nášho architektonického trhu dosť veľká odvaha. V súčasnosti zamestnávame asi 30 architektov, pričom ide najmä o mladých ľudí. Ale prečo nie – aj my sa cítime ešte dosť mladí!

Na vašej bratislavskej prednáške ste veľký priestor venovali prezentácii výstavného a informačného pavilónu Wyspiański 2000 v Krakove. Aké miesto zaberá vo vašej tvorbe?

Pavilón Wyspiański 2000 bol postavený v roku 2007 v historickom centre Krakova, neďaleko sídla magistrátu. Budova je

určená na výstavy, ale slúži aj ako mestské informačné stredisko. Sú v nej vystavené nádherné vitráže, ktoré navrhol Stanisław Wyspiański, génus poľskej secesie. Pochádzajú z návrhov tzv. wawelskej série, ktoré však nikdy neboli dokončené. Steny pavilónu sú ukryté za osobitne navrhnutou zostavou z tehál, ktoré sú zavesené na vertikálnych oceľových tyčiach, spustených zo strechy. Tieto tehly sú otočné, takže mieru denného svetla v miestnosti možno regulovať. Celá tehlová konštrukcia bola vytvorená ako dialóg so susediacimi gotickými múrmi kostolov. Chápeš ju ako for-

málny a materiálový experiment, ktorého cieľom bolo vytvoriť metaforu momentu v súčasnosti s blízkym vzťahom k histórii. Súčasná architektúra sa vytvorila reinterpretáciou jej výrazových prostriedkov.

Takže experiment môže fungovať aj v historickom prostredí?

Je veľmi ťažké experimentovať v mestskom prostredí, definovanom históriou, ako sú napríklad Bratislava a Krakov. Je však nevyhnutné chápať tieto mestá v ich kultúrnom a priestorovom kontexte a pokúsiť sa nájsť v tomto dedičstve významné miesto pre našu generáciu.

Do akej miery môže nová generácia revidovať históriu?

Architektúra žije a vyvíja sa s každou novou generáciou. Niet dôvodu nepúšťať sa do experimentovania a pokúšať sa o návrhy budov, ktoré by vyjadrovali ducha a poznanie našich čias. Každá mladá generácia sa musí búriť a bojovať za svoju vlastnú víziu sveta. Existuje niekoľko spôsobov ako ju naplniť, a jedným z nich je uvedomiť si hodnotu kultúrneho dedičstva. Treba z neho vychádzať a rozvíjať ho v procese evolučných zmien. Iným spôsobom jej naplnenia je negácia tradície. Oba tieto spôsoby môžu priniesť ovocie v podobe nových, zaujímavých foriem. Podľa môjho názoru však architektúra patrí do sveta kultúry, a nie k divokým prejavom čistej negácie. Má svoje zmysluplné formy, svoje výrazové prostriedky, ciele a poslania.

To je aj vaša definícia dobrej architektúry?

Áno, a ešte by som doplnil, že dobrá architektúra je vizuálne aj intelektuálne inšpirujúca. Je vytvorená s originálnym nápadom a s nevyhnutnou dávkou humoru, abstrakcie, ale zároveň rešpektuje formy miestnej a priestorovej tradície.

Vaším ďalším oceňovaným projektom bol pavilón na svetovej výstave EXPO 2005 v japonskej Nagoji. Vraj mal byť pripomienkou Chopinovej hudby. Je to presné?

Áno, Chopinova hudba bola inšpiráciou, ale súčasne nám išlo aj o vyjadrenie rýchlej modernizácie našej krajiny v ostatných rokoch. Pre mňa i Jacka Ewýho išlo o nekonvenčný experiment a hľadanie nových materiálov a foriem, ktorými by sme dokázali vyjadriť metaforické poslanie budovy: obraz súčasného Poľska a súčasné poňatie historického miesta, dejín a materiálov. Kombinuje sa v ňom špičková technika s tradičným umením a remeslami. Prútie, podobné vrbovému, sa stalo naším

Priehľadná keramická fasáda na pavilóne Wyspianski

Foto: Krzysztof Ingarden

materiálom a stalo sa aj dokonalým nositeľom týchto zložitých ideí. Vŕby sa v Poľsku tradične spájajú s regiónom Mazúrska a Chopinovou hudbou. Prútená budova je odkazom na rozľahlý región Mazúria, i keď jej tvar sme vytvorili pomocou počítača.

Ako ste túto prútenú budovu realizovali?

Celý plášť budovy ručne vyrobili v dedinke Rudnik na rieke San, kde je tradičné centrum košíkárstva v Poľsku. Potom ho rozobrali a po častiach lietadlom dopravili do Japonska, kde ho znovu spojili. Naša budova z prútia očarila japonských návštevníkov a ako jediný pavilón výstavy EXPO ho organizátori odkúpili.

Spomínali ste remeslá, materiály – témy tohto vydania časopisu ASB. Akú úlohu prisudzujete materiálom v súčasnej architektúre?

V procese oboznamovania sa s našim životným priestorom majú materiály veľmi významné miesto. Učíme sa ich spoznávať a kategorizovať. Zmysluplne využité materiály tak môžu vytvoriť platformu komunikácie.

Materiály a životné prostredie nás teda priamo ovplyvňujú?

Áno, spoznávame ich našimi zmyslami, dozvedáme sa ich históriu, chápeme zmysel a význam každého prvku v priestore. K nášmu životnému miestu si vytvárame

Prútená fasáda poľského pavilónu na EXPO 2005 v japonskej Nagoji

Foto: Krzysztof Ingarden

zmysluplný vzťah na rozličných úrovniach vnímania. V tomto dlhodobom procese postupne vzniká náš „časopriestorový model“, ktorý nám pomáha uvedomiť si a precítiť prvky daného priestoru. Ak architekt tento model pochopí a použije ho vo svojom návrhu, môže vzniknúť architektúra s pozitívnou odozvou v spoločnosti.

Máte svoje obľúbené materiály?

Je ťažké urobiť rebríček najobľúbenejších materiálov. Pre mňa je najzaujímavejšie, ako ich môžeme využiť a ako prostredníctvom ich správneho výberu a formovania môžeme formulovať architektonické posolstvá. Najvzrušujúcejšie dobrodružstvo je experimentovanie s materiálmi. To znamená pokúsiť sa pochopiť istý „kód“, kto-

rý je v nich obsiahnutý a potom ho využiť v projektoch ako posolstvo. Tento prístup sme si vyskúšali pri projektoch, ktoré som už spomenul, ale aj v Experimentálnom parku v Krakove, ktorý sme realizovali v roku 2008.

Má architektúra strednej Európy spoločné znaky, alebo sú v nej regionálne rozdiely?

Poľsko, Česká republika, Slovensko, Maďarsko – krajiny strednej Európy – sú súčasťou európskej kultúry. Ich architektúra vznikala podľa základných európskych štýlových kánonov, prípadne sa v rámci nich vyvinuli osobitosti každého architektonického štýlu a obdobia. Nemali však svoj vlastný architektonický štýl, ktorý by

Foto: Dano Veselský

Krzysztof Ingarden

Narodil sa roku 1957 vo Wroclawi a v roku 1982 absolvoval fakultu architektúry v Krakove. V období rokov 1983 až 1985 bol na doktorskej stáži na Art & Design, University of Tsukuba, Japonsko, v rokoch 1984 až 1985 pracoval v tokijskej kancelárii Aratu Isozakiho, a v roku 1987 v ateliéri J. S. Polschek & Partners v New Yorku. Je zakladateľom JET Atelieru (1990) a Ingarden & Ewý Architects (1999). Od roku 2002 je profesorom a prodekanom fakulty architektúry a výtvarného umenia v Krakove (A. F. Modrzewski University College). Medzi jeho najoceňovanejšie projekty patria budovy Centra japonskej kultúry a techniky Manggha v Krakove, poľský pavilón na výstave Expo 2005 v Japonsku, či stavba knižnice Pápežskej teologickej akadémie v Krakove.

bolo možné nazvať slovenská, česká alebo poľská architektúra. Dalo by sa povedať, že existuje poľský alebo slovenský „vкус“ napríklad v oblasti gastronómie. Je možné, že vznikol aj poľský či slovenský „vкус“ v architektúre. Ak niečo také existuje, mali by sme to skúmať, definovať a rozvíjať.

Podobnosť našich krajín, pokiaľ ide o stav krajiny a charakter miest, možno pripísať aj dedičstvu komunistického éry s jej továrňami na bývanie...

... ale aj socialistickým realizmom, veľkovýrobou „modernej architektúry“ nízkej kvality, ako aj všeobecným zábránam pri vývoji dobrej profesionálnej tradície. Pre naše krajiny je aj podobná snaha posledných 20 rokov prekonať dôsledky tohto dedičstva a zaplniť medzeru otvorením trhu zahraničným trendom v architektúre a novým technológiám. Existuje množstvo skvelých príkladov inovatívnych architektonických riešení, ktoré sa uplatnili v našich krajinách a ukážky ktorých sa prezentovali počas podujatia ARCHDAYS 2010 Bratislava. Dobrý výber takýchto riešení je aj v knihe Jana Stempela ARCHITECTURE V4, 1990 – 2008: Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Poľsko. Súčasne sme však prekvapení svedkami toho, ako často sa

zlá architektúra predchádzajúcej epochy nahrádza rovnako bezvýznamnými novými komerčnými budovami, ktoré sú potomkami svetovej „bezmennej“ architektúry.

Môže v tomto priestore pôsobiť renesancia pozitívnej kontinuity architektonickej profesie?

Určite, pričom naša situácia si naliehavo vyžaduje rehabilitáciu skutočnej funkcie architekta. Udiť sa to však môže iba prostredníctvom verejnej diskusie o architektúre vedenej na vysokej úrovni a prezentácie najlepších projektov a myšlienok. Lamentovanie nad najhoršími príkladmi dedičstva architektúry je slepá cesta. V Poľsku sa snažíme vytvoriť mladým ľuďom vhodnú atmosféru na rozvinutie ich zručností, takže najtalentovanejší z nich by sa mohli zúčastňovať na verejných diskusiách alebo by mohli prednášať. Tento problém určite nemáme iba my v Poľsku – riešia ho všetky krajiny, ktoré sa uvoľnili spod sovietskeho područia po roku 1989.

Pamätáte sa ešte na svojho starého otca Romana Ingardena. Ovplynula vás jeho filozofia?

Svojho starého otca si dobre pamätám, mal som 13 rokov, keď zomrel. O niekoľko rokov neskôr som sa ako študent zaujímal o filozofiu, a dokonca som ju dva roky študoval na Jagelonskej univerzite v Krakove. Štúdium som však prerušil, aby som sa mohol venovať svojej doktorskej dizertačnej práci o japonskej architektúre. Študoval som niektoré diela Romana Ingardena, najmä tie, ktoré sa venovali otázkam estetiky a teórii umenia. Napísal aj článok o mnohohrstvovej štruktúre architektonického diela. Je zaujímavý a inšpirujúci a poskytuje pohľad na charakter architektonického diela ako na fyzikálny a priestorový objekt. Pravda, 50 rokov po jeho uverejnení sa teoretické skúmanie architektúry už posunulo ďalej. Svoju doktorskú dizertačnú prácu na tému semiotika architektúry som napísal koncom 80. rokov a zameral som sa v nej najmä na funkciu reprezentácie. Takže môžem povedať, že fenomenologické východiská môjho starého otca boli pre mňa dobrým začiatkom. Moje vnímanie architektúry však odvtedy ovplyvnili aj iné teórie.

Vo vašej architektúre prevládajú jednoduché a čisté línie, ktoré evokujú výraznú tendenciu v súčasnej architektúre – minimalizmus. Patríte k tomuto štýlovému prúdu?

Určitá jednoduchosť našich projektov pravdepodobne pramení z môjho presvedčenia, že umelecké dielo má mať syntetický

Poľský pavilón na EXPO 2005 v japonskej Nagoji

Foto: Krzysztof Ingarden

Manggha Museum – Centrum japonského umenia a techniky v Krakove (realizácia 1994)

Foto: Krzysztof Ingarden

Dom pri Varšave (realizácia 2007)

Foto: Justyna Kossowicz – I & E

Vizualizácia galérie Európa – Ďaleký východ v Krakove (návrh 2007 – 2010)

Foto: Ingarden & Ewy Architects

a usporiadaný ráz. Naším cieľom však nie je tvoriť minimalistickú architektúru. Chceme dosiahnuť určitú jednoduchosť ako potrebnú syntézu procesu, v ktorom sa miešajú významy a materiály, formy a funkcie, poézia a technika, história a abstrakcia. Proces kvalitného zmiešania si vyžaduje čas, a tak naše projekty často patria do kategórie „pomalá architektúra“.

Vaša tvorba je typologicky pomerne rôznorodá, čo ju spája?

Pri návrhoch sa nesnažíme o štýlovú jednotu, naopak, bolo by asi čudné, keby sme ponúkali podobné architektonické riešenia pre rozličné druhy projektov. Každý návrh sa snažíme individualizovať pod-

ľa potreby nášho klienta, podľa programu či miestnych podmienok.

Ktorý z vašich projektov považujete za najvydarenejší?

K najosobnejším určite patrí Manggha Museum v Krakove, aj keď autorom koncepcie je Arata Isozaki. Mojou úlohou bolo spolupracovať s ním, rozvinúť jeho koncepciu a uplatniť ju v podmienkach Poľska. Na tomto projekte som pracoval sedem rokov. Bolo to presne od roku 1987, keď Andrzej Wajda oznámil svoj úmysel postaviť v Krakove Japonské centrum umenia a techniky. Ako autora architektonického návrhu som mu vtedy poradil Aratu Isozakiho. V roku 1989

Arata Isozaki urobil prvé skice a náš tím začal rozvíjať jeho koncepciu. Potom nasledovali projekty a v roku 1992 sa začalo so stavbou a my sme na ňu dohliadali až do roku 1994, keď sa stavba dokončila. Náklonnosť k tomuto projektu možno vysvetliť tým, že v rokoch 1983 až 1984 som študoval v Japonsku a potom som začal svoju profesionálnu dráhu v architektonickom ateliéri Aratu Isozakiho.

Aký je Arata Isozaki typ architekta?

Celé roky som ho obdivoval najmä preto, že okrem architekta je aj umelcom. Niekým, kto architektúru posudzuje na základe kritickej kultúrnej analýzy. Jeho prístup k architektúre je naozaj inšpiratívny, takže pri prácach na Manggha Museum v Krakove som sa snažil vydať zo seba maximum. Bola to pre mňa profesionálna skúška. Doteraz máme s Isozakiho ateliérom priateľské kontakty a z času na čas sa zúčastňujeme rovnakých súťaží alebo pracujeme na spoločných projektoch. Ale ak sa pýtate na moje projekty, ktoré si najviac cením, uviedol by som už spomenutý Poľský pavilón na EXPO 2005 a Pavilón Wyspianskeho v Krakove.

Čomu sa venujete v súčasnosti?

V posledných dvoch rokoch sa celý náš tím sústredil na projekt Krakovského kongresového centra, ktorým sme v roku 2007 vyhrali medzinárodnú súťaž. Je to multifunkčný objekt so sálami pre 2 000, 600 a 300 ľudí, ktoré sa budú využívať na koncerty, divadelné predstavenia, balet a kongresy. Tento projekt je pre nás veľkou výzvou.

Ludo Petránsky

Krzystof Ingarden: Experimenting with materials is an adventure

In the beginning he borrowed from the phenomenological philosophy of his grandfather Roman Ingarden and concentrated chiefly on the function of representation. Progressively he aimed towards a simplification of his projects and came to the conclusion that an artistic work should have a synthetic and ordered form. For him, good architecture should be created with an original idea but at the same time should not neglect humour, abstraction and respect for local and spatial traditions. The Polish architect Krzystof Ingarden was in May a guest at the ARCHDAYS 2010 festival organized by the Design Slovakia Association in conjunction with the Architecture Faculty STU in Bratislava.